

ТИПОЛОГІЯ, СЕМАНТИКА, ТЕКСТОТВІРНІ ФУНКЦІЇ СУРЯДНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У ТВОРІ «ТВОЇ ЛИСТИ ПАХНУТЬ ЗОВ'ЯЛИМИ ТРОЯНДАМИ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Комлик Наталія

аспірант кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Об'єктом нашого дослідження є оригінальний за будовою та ідейним навантаженням твір Лесі Українки «Твої листи пахнуть зов'ялими трояндами», який у літературознавстві зараховують до жанру поезії в прозі, а предметом – семантико-синтаксична поведінка сурядних словосполучень, що мають різні формальні способи вираження і значеннєвий обсяг.

У вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці немає однозначного трактування природи сурядних словосполучень і їхнього місця в системі мови. Довгий час найавторитетнішою була концепція В. Виноградова, який до словосполучень зараховував лише поєднання слів на основі підрядного зв'язку. Сьогодні, однак, існує деякий симбіоз думок і все більше дослідників говорять про самостійне функціонування сурядних словосполучень поряд із підрядними. Ґрунтовні дослідження стосовно особливостей сурядних словосполучень знаходимо у працях В. Бабайцевої, В. Белошاپкової, І. Вихованця, О. Мельничука, П. Дудика, К. Шульжука та ін.

Сурядні словосполучення являють собою поєднання однофункціональних рівноправних компонентів на основі сурядного зв'язку.

У творі «Твої листи пахнуть зов'ялим листям» сурядні словосполучення поступаються кількісно підрядним, вирізняються семантичною поліфункційністю, постають як важливий засіб вираження наскрізного контрасту «життя – смерть», «радість – горе».

Щодо формально-граматичної організації, то в досліджуваній поезії представлені сурядні словосполучення відкритого та закритого типів. Відкриті

репрезентовані структурами із сполучниковим єднальним та безсполучниковим зв'язком. У перших компоненти поєднані сполучниками **і, й**, у других – інтонаційно. Словосполучення закритого типу належать до розряду непродуктивних. Вони маніфестовані сурядним протиставним зв'язком, експлікатором якого є сполучник **але**.

Семантичний обсяг сурядних словосполучень представлений такими конкретними реалізаціями: «сум», «розпач», «фізичний та душевний біль»: *О, я знала ще інше життя, повне якогось **різкого, пройнятого жалем і тугою** щастя, що **палило мене, і мучило, і заставляло заламувати руки і битись, битись об землю, в дикому бажанні згинуту, зникнути з цього світу, де щастя і горе так божевільно сплелись¹**; «контраст почуттів»: *А потім **щастя і горе** обірвались так раптом, як дитяче ридання, і я побачила тебе*; «згасальний стан коханого, якого героїня порівнює із цвітом»: *Твої листи завжди пахнуть зов'ялими трояндами, ти, мій **бідний, зов'ялий квіте***; «трепетне почуття кохання»: *Легкі, **тонкі** пахощі, мов спогад про якусь **любу, минулу** мрію; І ніщо так не вражає тепер мого серця, як сії пахощі, **тонко, легко, але невідмінно, невідборонно** нагадують вони мені про те, що моє серце віщує і чому я вірити не хочу, не можу*; «відчай, який переходить у вогник надії», «віра в безсмертне кохання»: *Я ж для тебе почала нову мрію життя, я для тебе **вмерла і воскресла***; *А на тім місці, де ми були в житті, нехай троянди в'януть, **в'януть і пахнуть**, як твої любі листи, мій друже*; «любов, яка передається через символіку кольорів троянд»: *І нехай в'януть **білі й рожеві, червоні й блакитні** троянди*.*

Отже, сурядні словосполучення репрезентують ті ключові поняття, які передають душевний стан героїні, з їхньою допомогою концептуальне поняття «любов» осмислене в контрастній площині.

¹ Леся Українка. Твої листи пахнуть зов'ялими трояндами. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=519> (дата звернення 24. 01. 2021).